

5. Erik Dryburgh. The Law of Endowments. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.adlercolvin.com/pdf/planned_and_charitable_giving/UPMIFA%20The%20Law%20of%20Endowments%20\(00183569\).PDF](http://www.adlercolvin.com/pdf/planned_and_charitable_giving/UPMIFA%20The%20Law%20of%20Endowments%20(00183569).PDF)
6. The European University Association. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eua.be/activities-services/news/newsitem/2017/06/01/university-autonomy-in-europe-eua-releases-comparative-analysis>)

References

1. Benevolenskyi V.B. Tselevye kapitaly nekommercheskoho sektora v uslovyakh kryzysa: opyt SShA y uroky dlia rossyiskykh NKO. XI Mezhdunar. nauch. konf. po problemam razvytyia ekonomyky y obshchestva: v 3 kn. / otv. red. E.H. Yasin; Vysshaia shkola ekonomyky. — M.: Yzd. dom Vysshei shkoly ekonomyky, 2011.
2. Vasyilkova N. Doslidzhennia avtonomii universytetiv u Yevropi / N. Vasyilkova // Univ. osvita. – 2011. – No 1. – S. 48–57
3. Zakon Ukraïny “Pro vyshchu osvitu”. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html
4. Standarty serii ISO 9000 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://icac.com.ua/index.php/standarty-serii-iso-9000?gclid=Cj0KCQiAlpDQBRDmARIsAAW6->
5. Erik Dryburgh. The Law of Endowments. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.adlercolvin.com/pdf/planned_and_charitable_giving/UPMIFA%20The%20Law%20of%20Endowments%20\(00183569\).PDF](http://www.adlercolvin.com/pdf/planned_and_charitable_giving/UPMIFA%20The%20Law%20of%20Endowments%20(00183569).PDF)
6. The European University Association. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eua.be/activities-services/news/newsitem/2017/06/01/university-autonomy-in-europe-eua-releases-comparative-analysis>)

Одержано статтю: 28.09.2017
Прийнято до друку: 10.10.2017

УДК [37 : 17] : 371.134 : 37.013.78
DOI: 10.15330/esu.11.58-63

Олена Гомонюк,

доктор педагогічних наук, професор,
Хмельницький національний університет
(м.Хмельницький, Україна)

Olena Gomonyuk,

Doctor of pedagogic sciences, Professor, Khmelnytsky
National University
(Khmelnytsky, Ukraine)
elena_gomonyuk29@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

PEDAGOGICAL ETHICS AS A COMPONENT OF VOCATIONAL AND PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF SOCIONOMIC PROFESSIONS

Для кожної сфери професійної діяльності характерні свої, власні вимоги для правил і норм поведінки фахівця. Педагогічна етика, що є одним із провідних елементів педагогічної культури, регулює поведінку педагога та вимагає від нього відповідального ставлення до виконання свої обов'язків. У структуру педагогічної етики входять моральна свідомість, моральні відносини та моральна діяльність. У статті розкривається значення педагогічної етики як складової професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Ключові слова: професійно-педагогічна культура, педагогічна етика, фахівець соціономічної сфери.

Their own requirements for rules and norms of a specialist's behavior are typical for each sphere of professional activity. Pedagogical ethics, which is one of the leading elements of

pedagogical culture, regulates the teacher's behavior and requires from him to take a responsible attitude to his duties. The structure of pedagogical ethics includes moral consciousness, moral relations and moral activity. The article reveals the importance of pedagogical ethics as a component of vocational and pedagogical culture of future specialists of the socio-economic sphere.

Key words: *vocational and pedagogical, pedagogical ethics, specialists of the socio-economic sphere.*

Постановка проблеми. Разом із прийняттям нової гуманістичної, особистісно-зорієнтованої парадигми освіти та активізації педагогічних досліджень, об'єктом яких є оновлені форми навчання, педагогічні методи й технології інноваційного характеру, виникла необхідність коригування завдань, що стоять перед розвитком освіти в Україні в цілому та перед вищими навчальними закладами, зокрема. Це стосується і формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця соціономічних професій, зокрема її складової, педагогічної етики.

Аналіз останніх публікацій. Педагогічна етика як науково-педагогічна категорія активно розробляється починаючи з 70-х років ХХ століття (В. Писаренко, І. Писаренко, І. Синиця, В. Чернокозова, І. Чернокозов). Деякі аспекти розвитку етичної культури майбутніх педагогів висвітлено в дослідженнях Н. Молодиченко, Л. Москальової, І. Пальшкової, О. Пономаренко, Н. Сопневої, Л. Хоружої.

Мета статті. У статті розглянуто значення педагогічної етики та її взаємозв'язок з професійно-педагогічною культурою.

Невирішена раніше частина проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій, в яких розкриваються етичні вимоги, які мають висуватися до майбутніх фахівців соціономічної сфери, питання, пов'язані із значенням педагогічної етики, одного із провідних елементів педагогічної культури, розкрито недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Нині, на етапі оновлення духовного життя суспільства, посилення пріоритету його моральних орієнтирів та цінностей великого значення набувають загальнолюдські цінності, що й обумовлюють етику педагога (І. Бех, Є. Бондаревська). Адже одна з центральних особливостей діяльності педагога полягає у тому, що його моральна культура щодня, а то й щогодини, транслюється в моральну культуру учнів або студентів. Тобто педагог, з одного боку, повинен максимально акумулювати моральний досвід попередніх поколінь, а з іншого боку, – передати його своїм численним учням [1].

Для кожної сфери професійної діяльності характерні свої вимоги для правил і норм поведінки фахівця. Адже поведінка людини є сукупністю дій, у яких виявляється її ставлення до суспільства, інших людей, до предметного світу. Вона може відповідати нормам моралі, бути доброзичливою, доцільною або є агресивною та навіть злочинною [3].

Питання професійної поведінки та її норм цікавило багатьох дослідників. У ХVІІІ ст. англійським філософом І. Бентамом був уведений термін “деонтологія”, у який він вкладав спочатку дуже вузький смисл, маючи на увазі, передусім, обов'язок віруючого перед Богом, релігією, релігійною громадою. Пізніше дослідник ним визначив теорію моралі в цілому.

Послідовники І. Бентама поняття “деонтологія” почали вживати дещо в іншому значенні – для визначення учіння про обов'язкову поведінку, вчинки, відносини та дії будь-якої особистості або групи. З того часу існує “деонтологія” як наука, що займається вивченням професійної поведінки людини.

Педагогічна етика регулює поведінку педагога та вимагає від нього відповідального ставлення до виконання свої обов'язків.

Для майбутніх педагогів важливе усвідомлення цілісності суспільно значущих норм моралі з людським буттям, практикою педагогічної діяльності; актуалізація таких важливих моральних почуттів, як: співчуття, милосердя, скромність, терпимість, людяність, безкорисливість, великодушність; установка на формування моральної самосвідомості як особистісно-значущого надбання, зумовленого моральними цінностями та нормами суспільства; поєднання власних інтересів з інтересами інших.

Проте знання норм моралі ще не означає моральності поведінки, тому знання можуть не використовуватися або використовувати частково. У цьому випадку особистість буде жити за правилами “подвійної моралі”, тобто теоретично може прекрасно орієнтуватися в питаннях моральності, в тому числі і професійної моралі, але уважати не обов’язковим відповідати її вимогам. Формування моральної свідомості, спроби зробити її органічною, невід’ємною властивістю своєї особистості вимагають від педагога не тільки знань, але й постійної роботи над собою протягом усього життя.

У структуру педагогічної етики входять моральна свідомість, моральні відносини та моральна діяльність. Як справедливо вважає Л. Хоружа, моральна свідомість – показник розуміння й усвідомлення вчителем норм своєї професійної поведінки, характеру цінностей та людських взаємин у суспільстві [8]. Вона виявляється й закріплюється в поглядах, ставленні до різних об’єктів життя, почуттях та звичках. Етичні знання й моральні погляди стають переконаннями особистості тільки у процесі соціальної практики й під впливом об’єктивних умов трудової діяльності. Вимогам професійної педагогічної етики відповідає переконаність, що органічно поєднується з принциповістю й вимогливістю до себе.

Моральна діяльність педагога, як і будь-яка духовна діяльність, має відносну самостійність, тісно пов’язана з іншими видами діяльності й може реалізовуватися в різних предметних формах: моральна освіта, організація морального досвіду, моральне самовиховання [8, с. 25].

У педагогічній спадщині В. Сухомлинського винятково велике місце займають проблеми педагогічної етики, проблеми духовно-морального виховання дітей. Найважливішими категоріями педагогічної етики він уважав професійний обов’язок, честь, гідність і свободу професійної творчості.

Будувати спілкування з дітьми на позитивних емоціях, встановлювати й підтримувати психологічний контакт з ними, як переконує досвід, дозволяє наявність педагогічного такту.

Зміст поняття “педагогічний такт” науковці розглядають, як:

- завжди творче, нешаблонне застосування педагогічної етики (Я. Якобсон) [9];
- спеціальне професійне вміння вчителя, за допомогою якого він у кожному конкретному випадку застосовує до учнів найефективніший у цих обставинах засіб виховного впливу (І. Синиця) [7];
- частина педагогічної майстерності, компонент духовної культури вчителя, який впливає на формування стилю поведінки (І. Зязюн) [6];
- моральна поведінка, яка базується на відчутті доречності виховного впливу, передбачення наслідків дій, постійна творчість у пошуку оптимального рішення (Л. Хоружа) [8].

Ми розглядаємо педагогічний такт як якість особистості педагога, що забезпечує почуття міри у взаєминах з оточуючими та допомагає встановлювати продуктивний стиль спілкування з вихованцем (у тому числі з “важким”). Повага,

любов до дітей не виключають вимогливості, а передбачають її. Вимогливість відображає здатність педагога висувати вимоги до особистості й поведінки школяра з урахуванням його індивідуальних і вікових особливостей та визнання його відповідальності за їхнє виконання.

Отже, педагогічний такт включає дотримання педагогом почуття міри у спілкуванні з дітьми, в інших сферах діяльності, уміння обрати правильний підхід до учнів в системі виховних відносин з ними. Він є показником майстерності педагога, компонентом його духовного образу, внутрішньої культури.

До складових педагогічного такту належать висока вимогливість, уміння зацікавлено слухати співрозмовника та співпереживати йому, урівноваженість, самовладання, діловий тон у стосунках, принциповість без упертості, уважність та чуйність по відношенню до людей.

Педагогічний такт регулюється толерантністю. “Толерантність – це чеснота, що робить можливим досягнення миру й сприяє заміні культури війни культурою миру”, – записано в Декларації принципів толерантності, яка прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО в 1995 році [2].

Толерантність тісно пов’язана з самооцінкою особистості, з її психологічною стійкістю, здатністю конструктивно вирішувати конфлікти. Сформувати толерантність можна під час проведення виховних годин у ВНЗ, у процесі спілкування зі студентами.

Досягнення толерантності можливе за умови емоційної, інтелектуальної праці та психічної напруги, що передбачає самозміну особистістю власних стереотипів, власної свідомості. Якщо педагог толерантний, він упевнений, відкритий, доброзичливий. І тоді він – наставник по відношенню до учня.

Педагогічна культура не вичерпується педагогічною майстерністю, педагогічною етикою. Крім того, її не можна обмежувати й рамками однієї педагогіки. Педагогічна культура передбачає щось підсвідоме – чуття, педагогічну інтуїцію. Це дається досвідом, помноженим на любов до свого вихованця. Ось чому людей, які успішно склали екзамен з педагогіки, багато, а гарних учителів мало, тому що не можна увійти в близький духовний контакт з людиною без любові до неї.

Основним системоутворюючим елементом педагогічної культури є педагогічна діяльність як усього суспільства, так і його соціальних, професійних і демографічних груп, а також окремих людей. Такі основні сутнісні характеристики цього феномену, що відображають його місце як у системі культури, так і в системі педагогіки.

Отже, педагогічна культура – єдність як безпосередньої діяльності людей з передачі накопиченого соціального досвіду, знань, умінь і навичок, так і результатів цієї діяльності, закріплених у цінностях, нормах, традиціях і інститутах.

В основі педагогічної культури лежать світоглядні, моральні, естетичні, інтелектуальні та інші компоненти загальної культури педагога. Без постійної роботи вчителя над розвитком своєї особистості досягти високої педагогічної культури неможливо. “Вона – плід індивідуальної самовиховної творчості”, – переконує С. Єлканов [4].

Культура педагогічної праці об’єднує не тільки безпосередньо ті елементи, що виявляються в педагогічній праці, а й елементи загальнолюдської культури. У цьому понятті Н. Кузьміна виділяє окремі компоненти: конструктивний, організаторський, комунікативний та гностичний [5].

Культура педагогічної праці зв'язана із загальними, особливими, одиничними (індивідуально-неповторними) властивостями особистості. Природні дані людини, особливості психічних процесів є також суттєвим чинником, без якого культура педагогічної праці немислима.

Культура педагогічної праці залежить як від об'єктивних умов життя й праці вчителів, так і від особистості самого вчителя, його свідомості, активності, прагнення до самовдосконалення. Успіх в педагогічній діяльності залежить від рівня професійно-педагогічної культури.

У складі педагогічної культури можна виокремити педагогічну культуру діяльності та педагогічну культуру особистості. Педагогічна культура діяльності характеризує не лише роботу вчителя, але і його систему цінностей, серед яких формування громадянської й особистої позиції, вивчення й відтворення кращих зразків людської діяльності й культурно-історичних цінностей. До педагогічної культури особистості належить сукупність особистісних характеристик, зокрема, гуманістична спрямованість особистості педагога, творче педагогічне мислення, здатність до інноваційної діяльності тощо. Отже, професійно-педагогічна культура є сферою творчого застосування та реалізації педагогічних здібностей особистості майбутнього фахівця. В педагогічних цінностях вона опредмечує свої індивідуальні сили та опосередковує процес набуття моральних, естетичних, правових та інших відносин, тобто особистість, впливаючи на інших, створює себе, визначає свій власний розвиток, реалізуючи себе в діяльності. Також ППК відображає вимоги, що висуваються до педагога: професійну готовність, здатність до підвищення професійної кваліфікації; усвідомлення професійних інтересів та їх реалізація; здатність використовувати знання і професійні уміння на практиці; раціональна організація праці, самоосвіта; досягнення рівня компетентності, котра відповідає вимогам на ринку праці; уміння адаптуватися в сучасних соціально-економічних та виробничих умовах.

Висновки дослідження. В професійно-педагогічній культурі педагога проявляється рівень його моральної вихованості та педагогічної етики. Учні, перш за все, високо цінують інтелігенцію та делікатність учителів, уміння бути увічливими, правильними, щадити самолюбство учнів, співчувати їм, бути щирими, незлопам'ятними.

Література

1. Андреев В.И. Педагогическая этика: инновационный курс для нравственного саморазвития / В. И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2012. – 272 с.
2. Декларация принципов толерантности. Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года. М.: РАН, 1999.
3. Дьяченко М. И. Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн. : Харвест, 2004. – 576 с. (Библиотека практической психологии).
4. Елканов С. Б. Основы профессионального воспитания будущего учителя / С. Б. Елканов. – М. : Просвещение, 1989. – 189 с.
5. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилищ / Н. В. Кузьмина. ВНИИ профтехобразования. – М. : Высш. шк., 1989. – 166 с.
6. Педагогічна майстерність : [підручник] / І. А. Зязюн [та ін]; За ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
7. Синиця І. О. Педагогічний такт і майстерність учителя / І. О. Синиця. – К. : Радянська школа, 1981. – 319 с.
8. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія: [навчально-методичний посібник] /Л.Л. Хоружа. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – 96 с.
9. Якобсон Я. Г. О педагогической этике / Я.Г. Якобсон. – М. : Просвещение, 1979. – 149 с.

References

1. Andreev V.Y. Pedagogicheskaia etyka: ynnovatsyonnyi kurs dlia npravstvennogo samorazvytiia / V. Y. Andreev. – Kazan: Tsentr ynnovatsyonnykh tekhnolohyi, 2012. – 272 s.
2. Deklaratsiia pryntsyrov tolerantnosti. Utverzhdena rezoliutsiei 5.61 Heneralnoi konferentsyy YuNESKO ot 16 noiabria 1995 hoda. M.: RAN, 1999.
3. Diachenko M. Y. Psykholohycheskyi slovar-spravochnyk / M. Y. Diachenko, L. A. Kandybovych. – Mn. : Kharvest, 2004. – 576 s. (Byblyoteka praktycheskoi psykholohyy).
4. Elkanov S. B. Osnovy professyonalnogo vospytaniia budushcheho uchytelia / S. B. Elkanov. – M. : Prosveshchenye, 1989. – 189 s.
5. Kuzmyna N. V. Professyonalizm deiatelnosti prepodavatelia y mastera proyzvodstvennogo obucheniia proftekhuchylyshch / N. V. Kuzmyna. VNYU proftekhobrazovaniia. – M. : Vyssh. shk., 1989. – 166 s.
6. Pedagogichna maisternist : [pidruchnyk] / I. A. Ziaziun [ta in]; Za red. I. A. Ziaziuna. – K. : Vyscha shk., 1997. – 349 s.
7. Synytsia I. O. Pedagogichnyi takt i maisternist uchytelia / I. O. Synytsia. – K. : Radianska shkola, 1981. – 319 s.
8. Khoruzha L.L. Pedagogichna deontolohiia: [navchalno-metodychnyi posibnyk] /L.L. Khoruzha. – K.: KMPU imeni B.D. Hrinchenka, 2008. – 96 s.
9. Iakobson Ya. H. O pedagogicheskoi etyke / Ya.H. Yakobson. – M. : Prosveshchenye, 1979. – 149 s.

Одержано статтю: 02.09.2017

Прийнято до друку: 29.09.2017

УДК 338.242+378.1

DOI: 10.15330/esu.11.63-70

Оксана Кондур,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Oksana Kondur,

Candidate of physics and mathematics sciences (PhD),
Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)
oxikon13@gmail.com

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

THE CORPORATE MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL MODERNISATION

У статті обґрунтовано актуальність переходу до корпоративної моделі управління закладами вищої освіти.

Розглянуто основні соціально-економічні проблеми корпоративного управління для закладів, які виникають в умовах сучасної модернізації освіти. Виокремлено фундаментальні елементи моделі ефективного корпоративного управління навчальними закладами.

Визначено роль корпоративної культури в управлінні. Розвиток корпоративної культури є одним з найкращих показників, які сприяють досягненню високого рівня освіти та її якості.

Відзначено, що демократизація управління підвищить конкурентоздатність вищих навчальних закладів.

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративна культура, модель управління, заклад вищої освіти.

The actuality of transition to the corporate model of higher educational establishments is discussed in the article.